

LIONEL VIBERT s-a născut în 1872. A devenit mason în 1892, la doar 20 de ani. A studiat la Victoria College și Emmanuel College din Cambridge, iar după absolvire a fost încadrat în Serviciul Vamal al Coroanei Britanice, primind un post la oficiul din Madras, în India. Aici a participat la înființarea Lojei Justitia nr. 82, în anul 1910. Serviciul din India s-a derulat în mai multe etape, cu reveniri periodice în Anglia, încheindu-se definitiv în 1928.

În timpul unei perioade petrecute în Anglia, în 1917 a fost primit în faimoasa lojă Quatuor Coronati nr. 2076 din Londra, în care au activat unii dintre cei mai cunoscuți scriitori masoni englezi din acea perioadă: Robert Freke Gould, William James Hughan, George William Speth și alții. Între anii 1921 și 1922 a fost Maestru Venerabil al acestei loji. Începând din 1928 a deținut funcția de secretar al lojei până în 1938, când a încetat din viață.

A contribuit cu multe articole la publicația *Ars Quatuor Coronatorum*, a fost editor al revistei de cercetări și consultări masonice *Miscellanea Latomorum* între 1930 și 1938 și este autorul unor cărți importante despre Masonerie, printre care se numără *Freemasonry Before the Existence of Grand Lodges* și *The Story of the Craft: A Simple Account of the Development of Freemasonry*.

LIONEL VIBERT
MASONERIA
ÎNAINTE DE APARIȚIA
MARILOR LOJI

Traducere din limba engleză și note
ALEXANDRU ENACHE

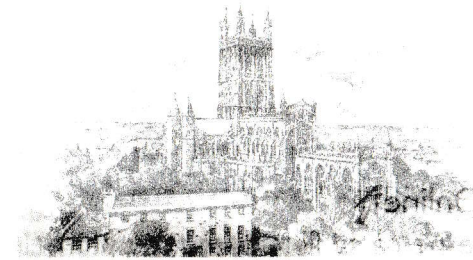
NEMIRA

Într-un capitol anterior am arătat că afirmația lui Anderson, care spune că Sir Christopher Wren a fost Mare Maestru, este evident incorectă, de vreme ce această demnitate nu exista înainte de 1717. Cât despre spusele lui Aubrey că el (Sir Christopher Wren) a fost inițiat în 1691, autorul îl contrazice pe Preston, care susține că acesta era mason cu mult timp înainte.

De fapt, se pare că și Anderson și Preston i-au conferit din principiu onoruri post-mortem arhitectului Catedralei St Paul, fără a avea dovezi scrise în acest sens, noi neștiind dacă el a fost admis în Masonerie în 1691 sau altă dată. Dar într-un fel, nota lui Aubrey este confirmată de faptul că în lista lojilor tipărită în 1729, la loja nr. 1 se arată că locul ei de adunare era St Paul's Churchyard, data de constituire a lojii fiind 1691. Este posibil ca acest lucru să indice că, începând cam din această perioadă, „adunările Vechii Loji de la St Paul's au fost organizate regulat, iar ceea ce era numită „ocazională“ a devenit o Lojă stabilă (Gould, Four Old Lodges). În aceeași listă, data de constituire a lojii nr. 2 este menționată a fi 1712, aceasta putând fi considerată un eveniment similar celui produs la loja nr 1. Pentru nr. 2 și 3 nu se sugerează nicio dată de înființare. Nr. 3 ar fi putut să fie chiar mai veche decât nr. 2, de vreme ce o precede pe lista gravată. Este probabil ca nr. 4 să fi fost constituită între 1712 și 1717.

În prezent, nr. 1 este The Lodge of Antiquity; nr. 2 nu mai există; nr. 3 este The Fortitude and Old Cumberland Lodge No. 12, fiind comasată cu The Old Cumberland Lodge în 1818, iar nr. 4 este The Royal Somerset House and Inverness Lodge No. 4, în evidențele actuale.

Channel Row a dispărut, iar vechile taverna nu mai adăpostesc adunările Frăției, dar locurile unde au fost pot fi încă identificate, toate fiind situate în apropiere de Great Queen Street, lăcașul modern al Marii Loji și centrul Francmasoneriei engleze.

Cuprins

<i>Cuvântul traducătorului</i>	5
<i>Prefață</i>	11
<i>Lista surselor</i>	13
I. Indiciile interne ale vechimii noastre.....	15
II. Colegiile și gildele	31
III. Condițiile de început	49
IV. Istoria noastră legendară	63
V. Cele mai vechi documente masonice.....	77
VI. Masonii Operativi	87
VII. Masonii Operativi (continuare).....	97
VIII. Asociațiile unite ale meșteșugarilor	107
IX. Misticii	117
X. Legende, simboluri și ritual	131
XI. Legende, simboluri și ritual (continuare).....	141
XII. Secolul al XVII-lea și formarea Marilor Loji	149

I

INDICIILE INTERNE ALE VECHIMII NOASTRE

În trecut, Masoneria a fost discreditată din pricina pretențiilor exagerate exprimate în numele ei, la început cu bună-credință de cărturarii din vechime și de autorii Vechilor Rânduiei, ulterior de oameni mai educați și mai învățați, care trebuie să fi fost dacă nu intenționat orbi, atunci copilărește de creduli.

Dacă am accepta ritualul nostru ca pe un ghid, atunci am fi obligați să presupunem că Ordinul se trage direct și fără întrerupere din Cele Trei Grade de pe vremea lui Hiram. Vechile noastre Rânduiei situează începuturile Masoneriei engleze într-o eră de dinaintea lui Athelstan¹, iar Meșteșugul propriu-zis din vremea lui Nimrod² și Nineve³. Dar nici măcar aceste exagerări nu sunt suficiente pentru scriitori ca dr. Anderson⁴,

¹ Athelstan (cca 893–27 oct. 939) a fost primul rege anglo-saxon care a domnit asupra întregii Anglii.

² Rege mitic din Mesopotamia, personaj al Vechiului Testament, strănepot al lui Noe, despre care tradițiile creștine și iudaice spun că a construit Turnul Babel.

³ Oraș antic situat pe malul estic al fluviului Tigru, capitală a Imperiului Neo-Asirian, aflat în prezent pe teritoriul Irakului, în apropiere de orașul Mosul.

⁴ James Anderson (1679/1680–1739), născut și educat în Aberdeen, Scoția. Scriitor și pastor presbiterian, este autorul Constituțiilor masonice, cartea de căpătâi a Masoneriei regulate, apărută în 1723 cu titlul complet *The Constitutions of the Free-Masons*,

Preston¹ și dr. Oliver². Cu adevărat, ei întruchiează cele trei grade ale credulității masonice. Dr. Anderson a scris primele Constituții având ca sursă Vechile Rânduieți, prolifica sa peniță fiind responsabilă pentru introducerea forțată în istoria Masoneriei Engleze a multor evenimente extraordinare, ca și pentru includerea în rândurile noastre a multor personaje impozante.

Preston, în lucrarea sa *Illustrations of Masonry*, nefiind mulțumit să-i considere pe druizi ca frați masoni, a mers mai departe și a spus: „Temeliile Masoneriei pot fi găsite încă de la începuturile lumii“, iar dr. Oliver, care a scris despre vechimea noastră, a venit cu ceva și mai și: „Tradițiile Masonice antice spun, iar eu cred că este corect, că știința noastră a existat înainte de crearea acestei planete și a fost difuzată prin intermediul a diferite sisteme“ în spațiu.

Pe de altă parte, prin însăși natura misterelor noastre, este normal ca indiciile documentare să lipsească, ele fiind singurele în măsură să satisfacă un cercetător științific. De fapt, candidatului mason din ziua de azi i se cere să nu-și scrie niciodată secretele, un asemenea spirit fiind caracteristic Ordinului. În acest sens, există o oarecare bază pentru a presupune că multe documente au fost distruse în 1720 de câțiva frați foarte scrupuloși, fiind posibil ca ele să fi inclus ritualuri vechi care în prezent ne-ar fi interesat foarte mult.

Singurele dovezi documentare pe care le avem pentru a proba vechimea de peste două secole a Masoneriei sunt următoarele:

containing the History, Charges, Regulations of that Most Ancient and Right Worshipful Fraternity.

¹ William Preston (1742–1818), scriitor și editor scoțian, născut la Edinburgh. Ilustru cercetător mason, este autor al multor lucrări despre Masonerie, cea mai importantă fiind *Illustrations of Masonry*, publicată în limba engleză de 12 ori în timpul vieții autorului și tradusă în multe alte limbi. Este înmormântat în catedrala St Paul din Londra.

² George Oliver (1782–1867), cleric, profesor și unul dintre cei mai distinși scriitorii masoni din Anglia, a scris multe lucrări importante din literatura masonică engleză, cum ar fi *The Antiquities of Freemasonry* – 1823, *The Star in the East* – 1825, *Historical Landmarks and other Evidences of Freemasonry* – 1844 etc.

- (i) Referirile la Ghildele masonilor, Compania Londoneză și masonii individuali, care ne duc înapoi în timp până în secolul al XIV-lea.
- (ii) Referirile din Statute, începând din 1349, din timpul lui Edward al III-lea¹ și până la regina Elisabeta. Oricum, acestea conțin foarte puține informații despre Masoneria Speculativă.
- (iii) O serie de documente, scrise de fapt pentru Frăție și aflate inițial în posesia ei, care conțin o istorie legendară și reguli pentru călăuzirea Ordinului și a membrilor săi, Maeștri, Calfé și Ucenici. Aceste documente sunt cunoscute sub numele generic de Vechile Rânduieți, iar cel mai vechi original pe care îl avem este Lansdowne, scris în secolul al XVI-lea. Documente similare trebuie să fi existat cu mult înainte, toate având aceeași origine.
- (iv) Două manuscrise care sunt mai vechi decât orice versiune existentă a Vechilor Rânduieți, dar este clar că cei care le-au compilat au avut la îndemână niște documente similare Vechilor Rânduieți. Cu toate acestea, cele două tratează și numeroase subiecte nemasonice. Manuscrisele sunt cunoscute sub numele de Poemul Regius, datat în jurul anului 1400, și Manuscrisul Cooke, lucrare în proză, care a fost scrisă cu treizeci sau patruzeci de ani mai târziu.
- (v) Statutele Schaw din 1598 și 1599, unde se menționează existența a patru Loji Scoțiene. Aceste manuscrise cuprind regulile funcționării Meșteșugului operativ.
- (vi) Minute ale adunărilor Lojilor Scoțiene, mergând înapoi până la anul 1599. Nu există minute ale Lojilor Engleze înainte de 1700.
- (vii) O serie de adnotări și mențiuni făcute în literatura secolului al XVII-lea, de anticari și alți autori.

Documentul nostru de la 1400 (Poemul Regius) arată că loja exista deja și oferă o istorie legendară a Meșteșugului, care susține că a fost

¹ Rege al Angliei (1312–1377), cunoscut pentru restabilirea autorității regale în Anglia și transformarea acesteia într-una dintre cele mai mari puteri militare ale Europei acelor vremuri.

adus în Anglia de Sfântul Alban¹. De fapt, cuvântul „francmason“ poate fi găsit în documente dinaintea de 1400, iar lojile sunt menționate încă din 1292. Întrebarea e cu cât este mai veche decât aceste date Masoneria autentică.

Argumentele pe care se bazează cele mai multe speculații neștiințifice ale multor scriitori antici și moderni sunt din categoria celor periculoase, respectiv analogii și similarități. Multe din lucrurile ne-sănătoase scrise despre Masonerie se datorează cercetătorilor entuziaști care nu au ratat nicio ocazie de a considera o asemănare ca fiind o dovadă în favoarea Masoneriei, considerând că existența Ordinului este demonstrată prin inițierile druizilor, semnele secrete ale aborigenilor australieni sau prin cioplirea imaginii uneltelor noastre pe pereții unor catacombe. Ei consideră că ritualurile masonice sunt adresate zeilor egipteni și văd costumele noastre ceremoniale ca aparținând Grădinii Raiului.

Acest pericol poate fi cel mai bine evitat dacă vom ordona sistematic toate trăsăturile caracteristice Ordinului, prin care ne deosebim de toate celelalte religii, societăți, bresle, frații sau orice altceva. În același timp, nu trebuie să acceptăm ca precursor nicio grupare din Antichitate decât dacă posedă majoritatea caracteristicilor care ne definesc, nu doar una sau două.

Vom vedea că aceste trăsături sunt zece la număr. Noi suntem o societate care:

- (i) aparține unei meserii sau profesii specifice: în cazul nostru, păstrăm doar o vagă similitudine cu o profesie obișnuită;
- (ii) are o structură specială care-i include pe Maestrul Venerabil, Supraveghetori și alți Ofițeri;
- (iii) admite candidații prin ceremonii speciale, ei trebuind să fie maturi, bărbați și „oameni liberi“;

¹ Sfântul Alban (sec. al III-lea sau al IV-lea d.Hr.), roman din Britannia convertit la creștinism de preotul Amphibalus. Primul martir creștin din Anglia, decapitat în timpul persecuțiilor creștinilor ordonate de împăratul Dioclețian.

- (iv) posedă un set de semne și cuvinte secrete care le permite membrilor să se recunoască reciproc și care nu trebuie dezvăluite;
- (v) are o istorie tradițională;
- (vi) are o costumație specială pentru ceremonii;
- (vii) are un ritual elaborat, care trebuie respectat cu strictețe;
- (viii) își instruieste adeptii să-i ajute pe ceilalți membri ai Societății și să-i considere frați, având o moralitate simplă, ilustrată prin uneltele de lucru ale meșteșugului;
- (ix) folosește un simbolism elaborat, nu doar ca pe un vector al instruirii morale, ci și conectat cu toate ceremoniile și semnele noastre. În cele din urmă:
- (x) se întâlnește periodic, nu doar ca să se ocupe de treburile curente ale Ordinului, ci și pentru a împărtăși membrilor săi învățăturile practice ale Meșteșugului, învățături considerate mistere și care nu trebuie comunicate celor din afara Frăției.

De fapt, în prezent nu mai sunt secrete operative care să poată fi împărtășite. Este posibil ca într-o anumită perioadă a dezvoltării Masoneriei Speculative, atunci când legăturile cu masonii operativi erau foarte slabe, învățăturile tehnice care mai rămăseseră au fost eliminate în mod deliberat, deoarece ele nu erau înțelese de masonii speculativi care nu aveau nicio legătură cu meseria de constructor, locul învățăturilor tehnice fiind luat de adevărurile morale. La această evoluție a contribuit și declinul construirii de clădiri sfinte, catedrale și biserici, care a intervenit după desființarea mănăstirilor, fenomen care a eliminat principalul angajator al masonilor operativi. Acest declin indică faptul că adevăratele secrete operative, cunoscute, de exemplu, de arhitecții care au construit King's College Chapel, au fost foarte repede pierdute de decăzuții lor succesori operativi.

Luate individual, fiecare dintre aceste evenimente s-a produs în mod repetat în vremurile civilizate, posibil chiar și în cele barbare. Oricum, înainte de a putea presupune că am identificat o formă de Masonerie operativă, trebuie să fi găsit toate trăsăturile menționate

anterior, sau cel puțin suficient de multe pentru a o putea distinge de un cult sau de o grupare de altă natură.

Ca să începem mai întâi cu cel de-al doilea punct, de multe ori s-a susținut că ne-am inspirat constituția din cea a Colegiilor Romane, în consecință afirmându-se că Masoneria derivă din acestea.

Numai că, în primul rând, constituția noastră seamănă doar la modul general cu cea a Colegiilor, ea fiind de fapt o replică fidelă a Constituției Ghildelor care sunt de sorginte teutonică (germanică), putându-se stabili cu ușurință o perioadă istorică certă în care Masoneria și ghidele au funcționat în paralel.

În al doilea rând, nu se poate determina un interval istoric în care am putea spune că Masoneria și Colegiile Romane au existat în același timp.

În al treilea rând, în afară de asemănarea singulară menționată la început, nu avem aproape nimic în comun cu instituțiile romane amintite.

Ghidele și Colegiile formează subiectul capitolului următor. Oricum, nici măcar legendele noastre nu se îndreaptă spre Roma, ci spre Egiptul antic prin Carol Martel¹ și „Namus Gracus“, această legendă fiind tratată în al patrulea capitol al acestei lucrări.

Prima trăsătură specifică a Masoneriei, pe care am menționat-o anterior, este că aparținem unei organizații lucrative de tip gildă, sau mai degrabă în zilele noastre unui simulacru al acesteia. Faptul că încă păstrăm constituția ei este cea de-a doua noastră trăsătură. Prin urmare, structura și modul de organizare nu pot fi mai vechi decât aceste Ghilde, respectiv din secolul al IX-lea sau al X-lea. Fără îndoială, simbolismul și cea mai mare parte din știința noastră, dacă pot folosi această expresie, vin din vremuri mult mai îndepărtate, din străvechime.

¹ Carol Martel (cca 688–741), duce și prinț al francilor, a condus *de facto* Franța din 718 până la moartea sa. A cucerit o parte din teritoriile locuite de triburile germanice, i-a înfrânt pe saxoni și a oprit înaintarea musulmanilor către vestul Europei în Bătălia de la Tours, din anul 732.

Dar nu trebuie să ne așteptăm să găsim înainte de perioada breslelor ceva ce ar putea fi considerat în mod rezonabil o Masonerie a meșteșugarilor zidari. În același timp, cei care dețineau și transmiteau mai departe secretele operative și învățăturile simbolice, înainte de apariția ghildelor, nu pot fi considerați adevărați masoni operativi, constructori de catedrale.

Dacă, așa cum s-a susținut, în ritualul nostru sunt influențe ale Ermetismului și ale Cabalei, care pretind că perpetuează învățături străvechi, să nu uităm că aceste potențiale surse de inspirație au apărut de fapt după înființarea primelor bresle.

Așa că, în concluzie avem o barieră în timp, o epocă dincolo de care nu ar trebui să ne aventurăm. În Germania și Franța există trei organizații de lucrători care seamănă în multe aspecte cu Masoneria, având aceeași vechime și incluzând zidari și constructori în rândurile lor. Ele sunt Steinmetzen, Ghildele Franceze și Compagnonage-ul. Dar cu toate că ele sunt asociații lucrative care au cuvinte de trecere, ceremonii și tradiții istorice curioase, cam ca ale noastre într-un fel, având și forme speciale de salut, ele nu consideră că fac parte din Masonerie și nu au sistemul nostru de organizare în Loji, cu un Maestru, Demnitari și Ofițeri.

La începutul secolului trecut s-a încercat să se impună ideea că Steinmetzen ar fi la originea întregii Masonerii. Dar cercetările moderne au infirmat această teorie și au aruncat asupra autorului său suspiciuni referitoare la falsificarea unor izvoare istorice. În același timp, se poate demonstra că Masoneria Germană derivă din Masoneria Speculativă Engleză, cu care Steinmetzen poate avea un singur lucru în comun, respectiv faptul că ambele se trag din ghilde sau fraternități apărute în țările lor în Evul Mediu. Dar în căutările noastre pentru găsirea începuturilor Masoneriei Engleze, pentru moment Steinmetzen poate fi lăsată deoparte.

Ghidele franceze practicau ceremonii de inițiere asemănătoare cu ale noastre, iar pietrarii au o tradiție care spune că regele Carol Martel era un protector al zidarilor, tradiție pe care o avem și noi. Cu toate

acestea, ghildele franceze nu au niciun fel de știință speculativă, neputându-se spune decât că sistemul lor a fost contemporan cu breslele noastre și asemănător cu ele, dar originile noastre nu sunt comune.

Compagnonage-ul are multe puncte remarcabil de asemănătoare cu noi, dar totuși diferă atât de mult încât există doar probabilitatea unor origini similare și simultane. Avem totuși indicii că ulterior s-a produs un schimb de legende și ritualuri între noi și ei.

Este adevărat că legendele noastre spun că Sf. Alban a adus Masoneria din Franța. Dar pentru moment este suficient să afirmăm că membrii Compagnonage-ului nu pot fi precursorii noștri, atâta vreme cât ei sunt în principal asociații de calfe itinerante, care sunt aproape necunoscute Masoneriei engleze, organizația lor nefiind oricum mai veche decât a noastră. Despre ei vom vorbi mai mult în capitolele următoare.

Cel de-al treilea semn distinctiv al nostru este folosirea unei ceremonii de inițiere. Aceste ritualuri pot fi întâlnite peste tot în lume și nu aparțin doar Misterelor Antice, ele putând fi găsite și în comunitățile moderne, civilizate și barbare deopotrivă. Un gen de ceremonii de admitere exista și la organizațiile meșteșugărești din Franța și Germania, în perioada medievală.

Conceptul de inițiere este comun fiecărei etape a evoluției unui om. De fapt, noi avem două inițieri distincte, Gradul Trei masonic fiind una de un fel aparte. De asemenea, este evident că, dacă noi am ști cum era forma unei ceremonii din Antichitate, este posibil ca și făuritorii ritualului nostru să o fi știut și imitat, astfel încât niciun argument bazat pe asemănare neputând fi susținut. Acolo unde nu cunoaștem niciun detaliu nu putem susține că există asemănări, iar simpla analogie dintre cele două ceremonii nu constituie un argument în sine.

Același lucru poate fi spus și despre următoarea noastră trăsătură: semnele și cuvintele secrete, care sunt la fel de vechi ca și civilizația și pot fi găsite, de exemplu, la aborigenii australieni despre care niciunul nu poate afirma nicidecum că sunt frați de-ai noștri masoni.

Folosirea semnelor și a cuvintelor secrete era foarte bine cunoscută și de primii creștini, de exemplu.

Dacă semnele sunt foarte simple, asemănările nu contează. De fapt, eu nu cunosc nicio societate antică despre care se spune că ar fi folosit sistemul nostru, cu atât mai puțin că l-ar fi utilizat în același fel ca noi.

O istorie tradițională este o componentă a bagajului necesar oricărei grupări religioase sau cvasireligioase, în mod invariabil arogând cea mai veche origine respectivei grupări. Așa sunt Hindu Sthala Purana¹, precum și breviarele medievale ale catedralelor. Faptul că noi avem o istorie bazată pe tradiții nu arată decât că Ordinul exista dinainte de vremurile în care istoria a început să fie tratată cu exactitate și în mod critic, acest lucru fiind deja cunoscut.

Dar legendele ne disting totuși de breslele de meșteșugari. Din acest punct de vedere, singurele organizații de tipul gildelor cu care ne asemănăm sunt doar Compagnonage-ul și Steinmetzen, ultima într-o măsură mai mică.

De fapt, istoria noastră tradițională a fost supusă unor adăugiri și amplificări, includerea legendei lui Hiram Constructorul nu numai că este ulterioară, moartea lui nefiind menționată nicăieri.

Costumul nostru de ceremonie este doar o modificare a celui real al masonului operativ, iar cu cât ne îndepărtăm de masonul modern cu ale sale șorț pătrat și bavetă triunghiulară, cu atât ne apropiem de îmbrăcămintea care poate fi văzută zilnic la orice tâmplar de pe cuprinsul țării.

Un ceremonial elaborat, compus din cuvinte și mișcări, nu este întâlnit la nicio breaslă de meșteșugari, în forma în care îl avem noi. Este adevărat, unele gilde au puneri în scenă misterioase, dar ritualul nostru face parte din Meșteșug. Din acest punct de vedere nu ne

¹ Antice texte sacre ale religiei Hindu, prin care se venerază diferite zeități hinduse, sunt descrise crearea Universului, genealogia zeilor și semizeilor hinduși, crearea primelor ființe umane, unele dintre texte conținând mituri și legende care au stat la baza formării castelor din India.